

Гилка М. Д.
Інститут управління природними ресурсами
ВНЗ «Університет економіки і права «КРОК»,
к. е. н., доцент кафедри
фундаментальних, загальноекономічних
дисциплін і туризму

ДЕТЕРМІНАЦІЯ ДОХОДІВ СІЛЬСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Функція розподілу доходів залишається актуальною для будь-якої економічної системи. Аналіз інформації щодо даної функції може використовуватися у якості індикатора соціальної захищеності населення країни, оскільки, крім того, що дозволяє оцінити економічну нерівність серед населення, також характеризує рівень доступу до основних соціальних благ, зокрема якісного харчування та медичного обслуговування, доступності житла, освіти, відпочинку. Тому вважаємо детермінацію доходів населення цікавою та актуальною для дослідження.

Проведені дослідження дозволяють нам стверджувати, що найбільший вплив на рівень доходів населення має обсяг ВВП країни. За даними проведеного кореляційно-регресійного аналізу можемо сказати, що між обсягом ВВП та розміром доходів населення існує дуже тісний прямий лінійний зв'язок, тобто чим більший розмір ВВП в країні, тим вищий рівень доходів населення, а отже кращим є його добробут. Крім того, зростання ВВП зменшує диференціацію доходів населення. Як свідчать дані інформаційно-аналітичного порталу Info-light Україна у 2017 р. займала 115 місце у рейтингу ВВП на душу населення – 7970 \$. Для порівняння, ВВП на душу населення у Грузії становить 9630 \$, в Білорусі – 14107 \$, в Росії – 24267 \$. На першому місці в даному рейтингу знаходиться Катар (132098 \$), на другому – Норвегія (68430 \$), на третьому – США (55805 \$), на останньому 183 місці знаходиться Центральноафриканська Республіка – 629,7\$ [1]. Наведені дані говорять про те, що за рівнем ВВП Україна значно відстає від провідних країн світу, а тому й рівень добробуту населення залишається на дуже низькому рівні. Серед 40 європейських країн Україна знаходиться на передостанньому місці за рівнем добробуту населення. Варто зауважити, що ВВП у розрахунку на душу

населення в Україні у 2016 р., порівняно з 2010 р., зріс у 2,3 рази, а рівень доходів населення – в 1,8 раза, при цьому чисельність постійного населення в Україні зменшилася на 7 % [2, с. 25]. Отже, зростання доходів населення відбувалося не лише за рахунок зростання рівня ВВП, але й через зменшення чисельності населення.

На сьогодні в Україні залишається актуальною проблема нерівномірного розподілу доходів за різними групами населення. Так, якщо у 2016 р. питома вага населення із рівнем доходів понад 3720 грн на місяць становила загалом по Україні 12,5 %, то для міських жителів вона дорівнювала – 14,8 %, а для сільських – 8,1 % [2, с. 83]. Скоротити розрив між доходами сільського і міського населення можна проведенням цілеспрямованої державної політики, що передбачає розподіл країн на переважно аграрні, з економікою, що реформується, та урбанізовані.

Формування рівня доходів сільського та міського населення в кожній країні характеризується певними особливостями, проте, загалом складовими доходів є заробітна плата, дохід від підприємницької діяльності, пенсії та соціальні допомоги. В структурі доходів сільського населення України питома вага заробітної плати становить лише 37,4 %, тоді як в Білорусі – 64,1 %, а в Росії – 41,3 %. Питома вага доходів від підприємницької діяльності в Україні становить – 3,1 %, в Білорусі – 10,3 %, в Росії – 8,6 %. Натомість частка соціальних виплат в Україні є найвищою – 29,1 %, проти 21 % в Білорусі та 18,3 % в Росії [3, 4]. Причиною високого рівня соціальних виплат є переважання серед сільського населення людей пенсійного віку, монофункціональний характер сільськогосподарського виробництва на селі, що зумовлює відтік населення працездатного віку, а також відсутність сприятливих умов для розвитку альтернативних напрямів підприємницької діяльності в сільській місцевості.

Варто зауважити також, що низький рівень заробітної плати зумовлює низьку купівельну спроможність серед сільського населення. Так, у розвинутих країнах світу рівень заробітної плати більший ніж в Україні в кілька разів, а отже, більшою є купівельна спроможність жителів даних країн. Наприклад, у Франції, США, Чехії, порівняно з Україною, на місячну заробітну плату можна купити молока у 7 разів більше, свинини – у 10 разів, яловичини – у 8 разів, м'яса птиці (тушок) – у 5 разів [5, с. 5–13]. Низька

купівельна спроможність сільських жителів в Україні зумовлює низьку місткість ринку та його високу вразливість до зміни (навіть і незначної) роздрібних цін на продукти харчування, оскільки в структурі витрат сільських жителів України витрати на продукти харчування вже й так становлять більше половини всіх витрат, тоді як у Німеччині, США та Польщі вони становлять відповідно 9,8 %, 11 %, та 20 %.

Ще однією важливою проблемою в Україні є не відповідність європейським стандартам співвідношення мінімальної заробітної плати й прожиткового мінімуму. Так, в Україні у 2016 р. дане співвідношення було – 1:1, а в 2018 р. – 2,2:1, тоді, коли у Великобританії – 6,4:1, Франції – 4,7:1 [6]. В розвинутих країнах світу розмір мінімальної заробітної плати становить 35–40 % від розміру середньої заробітної плати, а збільшення мінімальної заробітної плати автоматично призводить до підвищення її середнього рівня. Європейська комісія визнала за доцільне мати єдиний розмір мінімальної заробітної плати для країн ЄС і таким чином запобігти здешевленню робочої сили.

Проаналізувавши доходи сільського населення України, можемо стверджувати, що їх рівень прямо залежить від рівня розвитку країни загалом та її соціальної спрямованості. Порівнюючи розміри доходів населення України з іншими країнами, виявлено, що в Україні показники добробуту сільського населення є найнижчими, що пояснюється низьким рівнем ВВП, монофункціональним характером сільськогосподарського виробництва у сільській місцевості, низьким розміром середньомісячної заробітної плати, відсутністю належної державної підтримки тощо.

З метою покращення існуючої ситуації, вважаємо за доцільне розробити на державному рівні стратегію формування доходів сільського населення на основі тієї, що має місце в країнах Європейського Союзу. Ключовими пріоритетами при цьому мають бути:

1. Структурна регіональна політика, що спрямовується не лише на отримання прибутку або розширення виробництва з метою збільшення робочих місць, а на модернізацію сільськогосподарського виробництва, удосконалення економічної і соціальної структури сільського господарства, забезпечення стабільних доходів фермерів, зниження міграції населення з сільської місцевості за рахунок альтернативної зайнятості,

поліпшення умов життя та праці, зниження розриву в доходах між селом і містом.

2. Програма передпенсійного регулювання для фермерів, які ще не досягли пенсійного віку. Фермерам передпенсійного віку (55 років) надається можливість отримувати допомогу, фермерам, яким пенсія вже виплачується, допомога видається у вигляді додаткової пенсії.
3. Доплати за збереження екологічно цінних природних областей і ландшафту, які можуть виплачуватися фермерам, що не менше п'яти років ведуть екологічно орієнтоване виробництво.
4. Частку витрат на оплату праці у структурі собівартості виробництва сільськогосподарської продукції необхідно збільшити до 45–50 %.
5. Доплати фермерам у віці до 40 років, які мають достатню професійну кваліфікацію та вперше очолюють сільськогосподарського підприємства.
6. Сприяння розвитку кооперативів (у т. ч. кредитних), вступ до яких дозволяє знизити виробничі витрати та гарантує реалізацію продукції, що позитивно впливає на зростання доходів сільського населення.

Література

1. Info-Light – інформаційно-аналітичний центр – Режим доступу : <http://infolight.org.ua/amcharts/dynamika-struktury-vvp-ukrayiny-2005-2016-roky>.
2. Статистичний щорічник України за 2016 рік / за ред. І. Є. Вернера. – К. : ДССУ, 2017. – 605 с.
3. Федеральная служба государственной статистики. – Режим доступу : <http://www.gks.ru>.
4. Национальный статистический комитет Республики Беларусь. – Режим доступу : <http://belstat.gov.by>.
5. Шпичак О. М. Проблеми ємності внутрішнього споживчого ринку сільськогосподарської продукції та продовольства в Україні в контексті купівельної спроможності населення / О. М. Шпичак, О. В. Боднар // Економіка АПК. – 2013. – № 6. – С. 5–13.
6. The World Bank. – Режим доступу : <http://www.worldbank.org>.